

«شرق» از برخورد با فیلم‌های توقیفی در دولت جدید گزارش می‌دهد

معمایی حل‌نشده در سینمای ایران

سفید» ساخته آقای بهتاش صنایی‌ها که متأسفانه برخلاف فیلم‌های یادشده، دچار سوتفاهمی عجیب شده است.»

مواضع‌وزارت‌ارشاد در برخورد با فیلم‌های توقیفی

مدتی قبل محمدمهدی اسماعیلی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، در جلسه‌ای با فعالان فرهنگی و هنری استان قزوین اعلام کرد در یک سال اخیر در حوزه پخش و اکران فیلم، حتی کی مورد توقیفی نداشتیم؛ چون ملاک‌ها را درست تعیین کرده‌ایم. محمد خزاعی، رئیس سازمان سینمایی نیز در حاشیه نشست با اهالی فرهنگ و هنر استان کرمانشاه، در جمع خبرنگاران به محتوای سطح پایین بسیاری از تولیدات سینمایی و سیاه‌نامی در آنها اشاره کرد و گفت: «محتوای فیلم‌ها دغدغه ما و تمام خانواده‌هاست؛ چراکه هر محصول فرهنگی تأثیرات عمیقی بر جامعه دارد و در درازمدت متوجه می‌شویم که محتوای نامناسب چه بلایی بر سر فرهنگ جامعه می‌آورد. متخصصان، استادان و نیروهای انقلابی همگی در این حوزه دغدغه‌ مشترک دارند؛ بنابراین از این پس نظارت بر ساخت و تولید فیلم‌های سینمایی و محتوای آنها تشدید می‌شود.»

خزاعی خاطرنشان کرد: «البته ۱۷۰ فیلم مربوط به دوران کرونا از سال‌های گذشته باقی مانده که هنوز اکران نشده که این فیلم‌ها بر اساس سیاست‌های دولت تولید نشده‌اند. درحال‌حاضر نمی‌توان این فیلم‌ها را توقیف کرد و به دنبال آن هستیم که بتوانیم با انجام اصلاحاتی زمینه اکران این فیلم‌ها را فراهم کنیم. در مجموع نگرانی‌ها و دغدغه‌هایی که خانواده‌های ایرانی نسبت به محتوای فیلم‌ها دارند، در سازمان سینمایی کشور وجود دارد و نمی‌توانیم به محصولاتِ اجازه تولید دهیم که امید مردم جامعه را نسبت به کشور خود ناامید کرده و فقط سیاه‌نامی می‌کنند.» او افزود: «در ایران هم مانند همه کشورها در ساخت فیلم‌های سینمایی باید و نبایدهایی وجود دارد و رعایت مسائل اخلاقی و شرعی برای ساخت فیلم در اولویت ما خواهد بود.»

از سویی دیگر، مدتی قبل اخباری مبنی بر اینکه سازمان سینمایی اجازه ساخت فیلم به کارگردان‌هایی که فیلم توقیفی دارند، نمی‌دهد حتی اگر به‌ظاهر پروانه ساخت برایشان صادر کند، فضای سینمای ایران را ملتهب کرد که حبیب ایل‌بیگی، معاون ارزشیابی و نظارت سازمان سینمایی، در گفت‌وگو با ایرنا اعلام کرد خبر مجازنبودن فیلم،سازان دارای فیلم توقیفی به ساخت فیلم جدید به‌هیچ‌عنوان صحت ندارد و از اساس غلط است.

او در گفت‌وگویی دیگر با ایسنا در پاسخ به اظهارات عباس رافعی کارگردان که این خبر را رسانه‌ای کرده بود و اینکه اگر قانونی برای ممنوعیت فعالیت یک فیلم‌ساز که فیلم دارای مشکل در شورای پروانه نمایش دارد، درست باشد، پس چرا مثال نقض آن، فیلم جدید کیانوش عیاری است که با وجود فیلم توقیفی «کاناپه» این روزها مشغول ساخت فیلم جدید است؟ گفت: «به نظر می‌رسد این موضوع به درستی منتقل نشده و اینکه هر کسی که فیلم توقیفی داشته دارد نمی‌تواند فیلم بسازد، اشتباه است. منظور این بوده که اگر یک کارگردان فیلمی در شورای پروانه نمایش دارد، باید ابتدا تکلیف آن را روشن کند». او با اشاره به اینکه وقتی فیلمی پروانه ساخت دارد پس کارگردانش می‌تواند آن را بسازد، گفت: «ما همیشه (از فیلم‌سازان) می‌خواهیم تکلیف فیلم قبلی را روشن کنند. البته برای معهود افرادی این اتفاق می‌افتد که فیلم‌شان در شورای پروانه نمایش هنوز تعیین تکلیف نشده است.»

ایل‌بیگی در پاسخ به اینکه مشکل فیلم «غیبت موجه» عباس رافعی چیست و چرا مشکل آن برطرف نمی‌شود؟ گفت: «این فیلم اصلاحیه دارد و نکته درباره فیلم این است که وقتی کسی پروانه ساخت می‌گیرد، باید طبق فیلم‌نامه‌ای که مصوب شده فیلم خود را بسازد. اگر فیلم‌نامه را در موقع ساخت تغییر دهند و این تغییرات بیش از حد معقول باشد که تغییر ماهوی زیادی صورت گیرد، تخلف خواهد بود. ما هم بالاخره حدی از تغییرات را در حین ساخت می‌پذیریم.»

او در پاسخ به اینکه آیا موضوع مطرح‌شده از طرف عباس رافعی مبنی بر اینکه هر کسی که فیلم مشکل‌دار برای پروانه نمایش دارد، نمی‌تواند فیلم جدید بسازد صحت دارد یا خیر؟ گفت: «اگر این‌طور بود که ما پروانه ساخت نمی‌دادیم، منعی برای ساخت

ندارند اما معمولاً می‌گویم مسئله قبلی را حل‌کنند.»

معاون نظارت و ارزشیابی سازمان سینمایی در پاسخ به این پرسش که آیا باید این‌طور نتیجه‌گیری کرد که ادعای نادرستی مطرح شده است؟ گفت: «خیر، این‌طور نیست؛ چراکه ایشان نقل‌قولی را از طرف آقای خزاعی مطرح کردند و من می‌دانم که منظور آقای خزاعی توصیه بوده تا کار قبلی جمع شود، و پرونده‌ای باز نماند و بعد فیلم جدید ساخته شود. منظور این نبوده که منعی برای فیلم‌سازی وجود داشته باشد.»

دراین‌باره عباس رافعی هم در گفت‌وگویی تازه با ایسنا با اشاره به اینکه ماجرای فیلم «سلوک» کمی پیچیده است، چون در اصل شهرویل سابل قبل پروانه ساخت «سلوک» صادر شده بود ولی مجوزهای لازم برای شروع کار داده نشد، بیان کرد: «از من خواسته شد ابتدا مشکل فیلم «غیبت موجه» را حل کنم ولی من پاسخ دادم که این مشکل را خود سازمان سینمایی باید حل کند؛ چراکه این فیلم در دوران مدیریت قبلی سازمان سینمایی در شورای پروانه نمایش تأیید شد و اصلاحاتی که خواسته بودند انجام شد، منتها باید شورا تشکیل می‌شد تا صورت‌جلسه شود، ولی پس از تغییر دولت، در شورای جدید، تأییدیه قبلی برای صدور مجوز را قبول نکردند و اصلاحات جدیدی وارد شد. آنچه درباره تغییرات نسبت به فیلم‌نامه‌ای که پروانه ساخت داده شده، پذیرفتم و بر همان اساس هر اصلاحیه‌ای که شورای فعلی پروانه نمایش خواست، انجام دادم اما باز هم از صدور مجوز خبری نیست.»

اظهارات جنجالی نویاوه درباره فیلم‌های توقیفی

بیزن نویاوه نایب‌رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی که در چند سال اخیر اظهاراتش درباره سینما جنجال‌برانگیز بوده است نیز مدتی قبل در گفت‌وگویی با ایسنا تأکید کرد: «درحال‌حاضر هیچ فیلمی در سینما وجود ندارد که به دلیل محتوا در توقیف باشد، بلکه برخی فیلم‌ها هستند که مقررات مربوطه را رعایت نکردند و مشکل قانونی دارند.»

او با تأکید بر اینکه مشکلات قانونی این فیلم‌ها به عوامل آنها اعلام شده است، گفت: «در روزهای گذشته آخرین اطلاعات را درباره فیلم‌های سینمایی که در فرایند اکران متوقف شده‌اند از سازمان سینمایی دریافت کردم. بر اساس این اطلاعات، همه این فیلم‌ها مشکلات قانونی دارند. درباره برخی مشکل در عدم همخوانی فیلم‌نامه با پروانه ساخت است؛ شورای صدور پروانه ساخت سینمایی بر اساس یک فیلم‌نامه‌ای پروانه ساخت داده اما فیلم‌نامه حین ساخت تغییر کرده است. درباره برخی دیگر از جمله فیلم «برادران لایلا» مشکل در این است که باید پیش از اکران در خارج از کشور از شورای پروانه نمایش، پروانه نمایش می‌گرفتند، اما این کار را انجام ندادند؛ یعنی تخلفات مقرراتی و رفتار اداری دارند و علت توقف پروسه اکران آنها به دلیل محتوای آنها نیست.»

نایب‌رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی خاطرنشان کرد: «درباره برخی از فیلم‌هایی که اکران نشده‌اند نیز موضوع گفتگوی قانونی مطرح نیست، بلکه عوامل فیلم از اکران پروانه نمایش در دوره فعلی منعطف نگرفته‌اند؛ افزود: «برخی از این فیلم‌ها از سال ۱۳۸۸ به دلیل مشکلاتی از این دست با مشکل مواجه شده‌اند و نمی‌توان گفت که همه فیلم‌هایی که در روند اکران آنها وقفه افتاده، مربوط به این دوره شورای پروانه نمایش هستند.»

او در پایان اظهار کرد: «آنچه وجود دارد این است که جلوی همه این فیلم‌ها بر اساس قانون گرفته شده است. در دولت جدید معاونت سینمایی تلاش کرده نظارت قانونی خود را در جمع مراحل اخذ پروانه ساخت تا تولید فیلم اعمال کند تا از ضرر و زیان تولیدکنندگان به علت پخش نشدن فیلم‌های‌شان جلوگیری کنند.»

بی‌تردید در سال‌های اخیر توقیف فیلم‌های سینمایی حواشی بسیاری ایجاد کرده و ضرر مالی بسیاری را متوجه صاحبان آنها کرده است. این حواشی گاهی باعث شده تا فیلمی که به‌هیچ‌و‌بجه پتانسیل فروش در گیشه را نداشته، به اثری پر فروش تبدیل شود و برخی دیگر از آثار نیز بعد از رهایی از توقیف، برخلاف تصور مدیران فرهنگی، سبب‌ساز تنش و کج‌فهمی میان مخاطبان‌شده است.
باین‌حال، این روند همچنان در سینمای ما جاری است و فیلم‌هایی به دلایل گوناگون همچنان در توقیف به سر می‌برند و باید دید در آینده چطور با این فیلم‌ها برخورد خواهد شد.

گذر

اعلام برنامه‌های تئاتر شهر تا پایان سال ۱۴۰۱

برنامه آثار نمایشی تالارهای «چهارسو»، «قشقایی»، «سایه» و «کارگاه نمایش» مجموعه تئاتر شهر تا پایان سال ۱۴۰۱ اعلام شد.

شش اجرای صحنه‌ای تا روز دوشنبه بیست‌ودوم اسفند سال ۱۴۰۱ در تالارهای مختلف مجموعه تئاتر شهر پیش‌روی مخاطبان قرار می‌گیرد. در تالار چهارسو نمایش «ذر و گبر و یک قرص نان» به نویسندگی و کارگردانی داود فتحعلی‌بیگی و بازی حمیدرضا معدنکن، امیرآزاد روستا، فاطمه رضاخانی، محمد رمضانی، کیانوش حاتمی، ساغر نوروزی، محمد حاج‌حمدی، مصطفی خدابنده‌لسو، علی صابر، آرش اعظمی، ننا آزادروستا، امیرعلی بهاری ساعت ۱۹ به مدت زمان ۷۰ دقیقه و قیمت بلیت ۸۰ هزار تومان روی صحنه این نمایش آمده است: «انوشیروان، برای درمان بیماری خود وارد شهر مشهد می‌شود. پیر روشن‌ضمیر از وی طلب قرص نانی می‌کند. قصه از جایی شروع می‌شود که در شهر زنی را برای دزدیدن قرص نانی مجازات می‌کنند.»

در تالار قشقایی مجموعه نیز دو اثر نمایشی در نوبت‌های زمانی مختلف پذیرای علاقه‌مندان تئاتر هستند. نمایش «مرد» به نویسندگی و کارگردانی حسین احمدخانی و بازی حسین احمدخانی، فاطمه زمانی، شیوا اربابی ساعت ۱۸:۱۵ با مدت زمان ۶۰ دقیقه و قیمت بلیت ۸۰ هزار تومان میزبان مخاطبان تئاتر در تالار قشقایی است. در خلاصه داستان نمایش آمده است: «مرد برگشته است اما انباشته از مهمات است.»

در تالار دیگر نمایش تالار قشقایی به نویسندگی و کارگردانی محمد کاظم‌تبار و بازی مرجح آقائوری است که ساعت ۲۰:۱۵ با مدت زمان ۴۰ دقیقه و قیمت بلیت ۸۰ هزار تومان روی صحنه تالار قشقایی پذیرای تماشاگران تئاتر است. نمایش «مرد» به نویسندگی و کارگردانی حسین احمدخانی و بازی حسین احمدخانی، فاطمه زمانی، شیوا اربابی ساعت ۱۸:۱۵ با مدت زمان ۶۰ دقیقه و قیمت بلیت ۸۰ هزار تومان میزبان مخاطبان تئاتر در تالار قشقایی است. در خلاصه داستان نمایش آمده است: «مرد برگشته است اما انباشته از مهمات است.»

در توضیح این نمایش که با استفاده از فیگورها و حرکات ارباب‌بوگا در ایران روی صحنه رفته، آمده است: «چیزی تا سحر نمانده، لحظه وداع اندوهگین نیست، هنگامه‌ای که شوق رسیدن در آن باشد. اکنون که جدایی بیمان جاری است، من به طلوع خورشید وصالمان ایمان دارم. به خنده‌های ممتد کنار هم، به دستانی که دوباره هم‌قسم خواهند شد و عشق تبلور وجودی‌مان می‌شود.» تالار سایه مجموعه نیز در روزهای پیش‌رو میزبان مخاطبان تئاتر با دو اثر نمایشی است.

نمایش «قوتیر» نوشته آگوست استریندبرگ و کارگردانی جواد تولمی یکی از آثار نمایشی تالار سایه است که هر روز غیر از شنبه‌ها ساعت ۱۸:۳۰ به مدت زمان ۴۵ دقیقه و قیمت بلیت ۸۰ هزار تومان روی صحنه می‌رود. آرزو صراف‌رضایی (بازگر)، مریم قلهکی (صدابیشه)، آنا نمکچیان، ساجده باقری، مطهره قدسی‌زاده (عروسک‌گردان) برخی از عوامل اجرایی نمایش را تشکیل می‌دهند.

در خلاصه داستان نمایش آمده است: «قوتیر در فضایی سوررئال و با حال و هوایی فانتزی–عروسکی با محوریت زن، به بررسی مواجهه ذهنی و رؤیایردازانه یک زن با رویدادهای فردی، خانوادگی و اجتماعی پیش‌رو می‌پردازد؛ رویدادهایی که در وجودآدمی به چارچوب مثلثی عشقی روی می‌دهند. در این میان تشخیص فرد قوی و پیروزمند میدان نه‌تنها مشکل بلکه دور از ذهن می‌شود.»

«همه چیز می‌گذرد، تو نمی‌گذری» نیز دیگر نمایش به صحنه رفته در تالار سایه به نویسندگی محمد چمرشیر و کارگردانی غلامرضا عربی است که این روزها با حضور هنرمندان نابینا و کم‌بینای کشورمان میزبان مخاطبان تئاتر است. در این نمایش که ساعت ۲۰ با مدت زمان ۷۰ دقیقه و قیمت بلیت ۸۰ هزار تومان روی صحنه می‌رود، مریم دبهیم‌بخت، ندا سلیمانی، شیمیا سوری، حمیدرضا کیانی‌خواه، مسیحا موسوی، علی خدایاری، حمیدرضا فلاحی، زهره شعبانی، زهره میرشفیعیان، سهیلا جعفرآبادی و حابیه رستگاری به‌عنوان بازیگر حضور دارند.

در خلاصه داستان نمایش آمده است: «قهرمان به همراه اسبش تاریخ را درمی‌نورد، عاشق می‌شود و در این عاشقکی اسبش را قربانی می‌کند. معشوقه‌اش را هم از دست می‌دهد و در انتها در اوج تنهایی مسیری می‌یابد. این راه روزنه‌ای است برای آینده‌ای روشن.»

«هایکوی پارون یک‌دست» هم دیگر تئاتر به صحنه رفته در کارگاه نمایش مجموعه تئاتر شهر است که این روزها به نویسندگی و کارگردانی ماندانا عبقری و عروسک‌گردانی علیرضا ددقانی، ماندانا عبقری، محمدرضا لطفی، زهرا مسیب‌نهادندی، فاطمه سبفی، صدف صمدی ساعت ۱۹:۳۰ با مدت زمان ۷۵ دقیقه و قیمت بلیت ۵۰ هزار تومان میزبان علاقه‌مندان تئاتر است. در خلاصه داستان این نمایش آمده است: «ماسافومی تاکااکی پسری تنها در جریان جنگ جهانی دوم با یک موج بلند سونامی به جزیره‌ای ناشناخته برده می‌شود. در آن جزیره با پرنده‌ای که درانی آرزو‌هاست و یک خرچنگ آشنا می‌شود. او تا رسیدن پدرش، پارون یک‌دست، روزهایی پرماجر را پشت سر می‌گذارد و به مفاهیم عمیقی از خودشناسی دست پیدا می‌کند. ماسافومی زیبایی صلح و آرامش را در جزیره‌ای پر از عشق، به دور از مصادب دنیای پر از جنگ آدم‌بزرگ‌ها در کنار درانی سسید آرزوها که او را قاقا می‌نامد، کشف می‌کند. جزیره‌ای که یافتنش برای یکپاک آدم‌های جهان، آرزویی است محال.»

مسافران، کارگران و سایرین انتظار می‌رود برای تضمین نظم و بهره‌وری نظام راه‌آهن رعایت کنند» (ص. ۲۷).
کویاگی پروژه‌اش در این کتاب را نه تاریخ راه‌آهن سراسری بلکه تاریخ بزرگ‌تر جابه‌جایی‌ها و تخلیل‌های فضامحور در تاریخ فرهنگی و اجتماعی ایران می‌خواند. او استدلال می‌کند که ساخت راه‌آهن تأثیرات عمیقی بر استان‌های ایران –نظیر لرستان– و ایلات و عشایر باقی گذاشت. کارگرانی را مشغول به کار کرد، آگاهی‌های جمعیت‌های زیادی از کارگران را شکل داد، تمایزها و تقابل‌های آنها با کارگران خارجی راه‌آهن به ادراکات ایشان شکل داد و آموختن فناوری راه‌آهن نقشی در شکل‌گیری تخصص‌های فنی داشت. بروز سوانح و لزوم جلوگیری از آنها، الزامات فنی راه‌آهن، آموزش‌هایی به کارگران را الزامی ساخت.

راه‌آهن نسبت‌هایی با آرزوها و مدل‌های مطلوب زندگی طبقه متوسط و نگرانی ایرانی برقرار و به همین ترتیب تغییراتی در زندگی اجتماعی ایرانی ایجاد می‌کرد. راه‌آهن به پل پیروزی متفقین در جنگ جهانی دوم مشهور شده بود و کارگران ایرانی به واسطه احساس مشارکت در این پیروزی، روایتی دیگر از خود به‌عنوان قهرمانان ساخت‌بوخته بودند و کنش اجتماعی متفاوتی نسبت به عصر رضاشاه داشتند (فصل ششم و ص. ۲۲۹).
بنگاه راه‌آهن ایران نیز نقشی در پرورش اجتماعی برای خود تعریف کرده بود (ص. ۲۲۶). به این ترتیب راه‌آهن نقشی سیاسی و اجتماعی نیز داشت. با ایران ایفا کرد. راه‌آهن امکانات جابه‌جایی مسافران زیارتی در داخل و به سوی خارج از

برگ‌بگرد

می‌نامیدند… که آنها مجبور بودند با پرداخت مالیات‌های سنگین برای خرید جای، قند و شکر هزینه‌اش را بپردازند» (ص. ۱۹).
قرار بود این راه‌آهن که با صاحب‌امتیازی خارجی ساخته نشد (ص. ۲۲) تمدن‌ساز شود.

پروژه راه‌آهن در نشریات پهلوی اول غیر از اینکه «به‌عنوان امر ذاتی در بازبایی نقش محوری ایران به‌عنوان نقطه تلاقی شرق دور، هند و غرب و همین‌طور آسیای میانه و خاورمیانه» (ص. ۱۱۷) تعریف می‌شود، «بزاری بود برای ایجاد دولت مدرن در معنای انتزاعی آن» (ص. ۲۹) و روایت پهلوی‌ها از راه‌آهن، آن را پیشرفت ملی تحت حکومت رضاشاه، انسجام‌بخش ایران و مدرنیته‌فناورانه ایران پهلوی اول ارانه می‌کند. اما کویاگی از زاویه «دنبال‌کردن روایت‌های جابه‌جایی» (ص. ۲۶) به راه‌آهن سراسری ایران نگرسته و استدلال می‌کند که «پروژه راه‌آهن سراسری ایران در عوض آنکه صرفاً یکپارچگی ایران را تقویت کرده باشد، به جابه‌جایی‌های ملت ایران ساختاری دوباره داد. راه‌آهن مسیرهای حرکت مردم و کالاها را عوض کرد. جغرافیای محلی، ملی و فراملی را به هم متصل و همچنین از هم جدا نمود» (همان).

روایت کویاگی هم حرکت کلان مردم در جغرافیای ایران با قطار را تحلیل می‌کند و هم خرده‌حرکت‌هایی را که هر فرد در قطارها به هنگام مسافرت انجام می‌داد؛ «رفتارهایی که از

محمد فاضلی

استاد تاریخ مدرن در دانشگاه آوستین تگزاس، در کتاب «ایران در حرکت: جابه‌جایی، فضا و راه‌آهن» سراسری ایران، روایت تاریخی دقیق، مبتنی بر آنبوه داده‌های آرشئوی و نوآورانه از تحولات ایران مدرن، از زاویه ساخت راه‌آهن و با نگاهی مفهومی مبتنی بر جابه‌جایی فضایی ارائه می‌دهد.

ساخت راه‌آهن بازتاب مناقشات میان امپراتوری‌های انگلستان و روسیه نیز بود. راه‌آهن ایران می‌توانست توسعه شبکه‌های زیرساختی در هند باشد که به معنای گسترس ابعاد امپراتوری

^[1] محمد فاضلی